

ВАЖЛИВЕ ВИДАННЯ ДО 100-РІЧЧЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ ФІНЛЯНДІЄЮ І УКРАЇНОЮ:

до перевидання спогадів Г. Гуммеруса «Україна в переломні часи. Шість місяців на чолі посольства у Києві / Герман Гуммерус; пер. з фін., коментарі та передмова Й. Ремі, В. Пилипенка. – К.: Академперіодика, 2018. – 168 с.: іл.»

Протягом століть українці були позбавлені права знати правду про себе, про свою історію, про те, за що боролися і гинули їхні предки. Водночас відповіді на ці та багато інших питань містилися в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, опублікованих за межами України. До таких видань належать і спогади відомого історика, політичного, громадського й культурного діяча Фінляндії Германа Гуммеруса, якому довелося у другій половині 1918 – на початку 1919 р. перебувати на посаді повіреного у справах Фінляндії у Києві.

Спогади Г. Гуммеруса були вперше опубліковані у Фінляндії шведською та фінською мовами у 1931 р. Книга є цінним джерелом інформації не лише з історії відносин між Фінляндією та Українською Державою і Українською Народною Республікою доби Директорії, яка до недавнього часу не була належним чином висвітлена в історіографії, але й, на наше глибоке переконання, не менш важливим джерелом, що дозволяє нам під зовсім іншим кутом зору осмислити феномен Української революції 1917–1921 рр.

Для допитливих читачів слід зазначити, що рецензована праця – це вже третє, доповнене і виправлене видання, яке вийшло в світ українською мовою.

Погоджуємось з думкою укладачів – авторів коментарів та передмови до книги – Й. Ремі і В. Пилипенка, що спогади Германа Гуммеруса – цікавий історичний документ, в якому знайшли відображення складні й суперечливі події історії України за доби гетьманату Павла Скоропадського та Директорії. Вони справедливо наголошують, що автор не претендував на всебічне висвітлення історії України в цей складний період, тому в його спогадах не треба шукати послідовного й повного викладу перебігу історичних подій, свідком або учасником яких він був, але, разом з тим, погляд фінського дипломата на українську дійсність цього періоду, його інтерпретація подій, фактів, учинків політичних діячів заслуговує на увагу.

Ознайомлення з вміщеними до книги матеріалами дає нам всі підстави для висновку, що її структура є досить логічною. Г. Гуммерус не розпочинає книгу безпосередньо зі спогадів про перші дні свого перебування в Україні, а як справжній історик подає аналітичний матеріал про становище України на початку ХХ ст. Початковий період Української революції 1917–1921 рр. дослідник стисло аналізує в підрозділі, названому «Творення Української республіки».

Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує аналітичний матеріал, де Г. Гуммерус звертається до проблеми сутності понять «Україна» і «українці»: «Вигадана московитами назва «малорос» більш ніж щось інше перешкождала вимогам українців бути визнаними самостійним народом. Тут немає потреби обговорювати проблему походження та значення назви «Україна». Нехай філологи та історики сперечаються з цього приводу – чи означає вона «в країні», чи

«на окраїні», чи називали цю країну «Україною» з давніх часів, чи пізніше. До нашої справи це не має відношення. Попри всі філологічні й історичні пояснення, питання вирішується тим простим фактом, що народ «сам» називає себе українським, а свою країну – Україною. Існування народу вже давно визнають етнографи та мовознавці. Ще у 1905 році Петербурзька Академія наук дійшла висновку, що українська мова є самостійною, а не діалектом російської».

Подальший виклад матеріалу базується вже на власних спостереженнях автора, як очевидця державотворчих процесів в Україні, і знайшов своє відображення в таких розділах: «Київ у серпні – вересні 1918 року», «Україна та падіння Німеччини», «Петлюра проти Скоропадського», «Захист незалежності», «Утеча з Києва» та «Епілог», в яких автор професійно поєднує фактичний матеріал з його аналітикою.

Не можуть не хвилювати викладені ще у 1931 р., але вже тоді оптимістичні погляди Г. Гуммеруса на перспективи державного відродження України, який був переконаний, що «більшовицька влада у майбутньому буде повалена і незалежна національна держава, яка загинула в боротьбі з російським більшовизмом, буде відновлена».

Завершується книга Г. Гуммеруса пророчими словами: «Ми, фіни, будемо радіти за успіхи визвольних прагнень українського народу, які так сильно відповідають інтересам нашої країни. Коли одного дня настане час свободи для України і створеному чужими руками червоному харківському уряду доведеться поступитися місцем національному уряду, створеному вільною волею народу у стародавній столиці на Дніпрі, тоді з'ясується, що прагнення минулих років до налагодження дружнього взаєморозуміння між Фінляндією та країною Богдана Хмельницького, Мазепи і Шевченка не були марними. Тоді фінське посольство в Києві буде відновлено і можна буде сподіватися на більший успіх його роботи».

На завершення вважаємо за необхідне наголосити, що рецензоване видання є достойним внеском науковців та видавців як до 100-річчя проголошення незалежності Фінляндії, так і до 100 річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки. Ми переконані, що книга стане в пригоді не лише науковцям, викладачам та студентам, а й більш широкому колу читачів, яких цікавлять актуальні проблеми історії України.